

О.Ю. Редько
д.е.н., проф.
Ю.М. Шевель
студентка VI курсу
спеціальності «Облік та аудит»
Національної академії статистики,
обліку та аудиту

МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ФІНАНСОВИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. В сучасних умовах більшість комерційних організацій гостро потребують позикових джерел фінансування. У країнах з розвинутою ринковою економікою активно використовують всі можливі способи залучення капіталу. У нашій країні деякі кредитні інструменти (наприклад, лізинг, факторинг тощо) тільки починають розвиватися, а інші поступово відроджуються після тривалого забуття, як, наприклад, вексельні форми кредитування, боргові цінні папери. Причини такого повільного освоєння нових форм залучення капіталу криються не тільки в нестабільності економічної ситуації в країні, а й в недосконалості законодавчої бази, а також у відсутності сучасних методичних розробок з організації та методиці бухгалтерського обліку окремих кредитних операцій.

В умовах ринкових відносин суб'єкти підприємницької діяльності самостійно визначають співвідношення власних обігових засобів та залучених коштів, керуючись принципом економічної доцільності позик. Підприємству особливу увагу слід звертати на розмір фінансових витрат, адже комісійні можуть значно збільшити вартість кредиту для позичальника. Відображення фінансових витрат, понесених у зв'язку з обслуговуванням позикового капіталу, у бухгалтерському обліку, проведення аналізу та аудиту є важливим завданням підприємства. Адже визнання фінансових витрат і достовірність їх оцінка – необхідна інформація для відображення її у фінансовій звітності та прийняття управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань організації і методології обліку та оперативного аналізу фінансових витрат на підприємстві значну увагу приділяли провідні вітчизняні вчені: П.Й. Атамас, І.А. Білоусова, Ф.Ф. Бутинець, О.С. Бородкін, С.Ф. Голов, Н. М. Гудзенко, М.Я. Дем'яненко, В.М. Жук, В.П. Завгородній, Г.Г. Кірейцев, Т.М. Ковальчук, В.Б. Моссаковський, Л.В. Нападовська, М.Ф. Огійчук, М.С. Пушкар, П.Т. Саблук, Л.К. Сук, Н.М. Ткаченко, Л.М. Чернелевський, М.Г. Чумаченко, Ю.С. Цал-Цалко та ін.

Проблемам внутрішнього аудиту та оцінки фінансових витрат приділяють увагу науковці: Бланк І., Росс., Вестерфінд Р., Джордан Б., Поддєрьогін А., Шелковникова О., Мішра Н.. Однак на сьогодні відсутній комплексний підхід до вирішення зазначених проблем. Маються пропозиції щодо розрахунку вартості окремих елементів фінансових витрат, наприклад залученого капіталу [9, с.51], що обтяжує здійснення внутрішнього аудиту фінансових витрат.

Велика кількість публікацій у періодичній пресі, в тому числі і з бухгалтерського обліку, свідчить про величезний інтерес до даної проблеми, однак багато питань залишаються відкритими, методики обліку окремих кредитних операцій вимагають уточнення (кредитування за конкретним рахунком, факторингові і вексельні операції, деякі питання обліку витрат, пов'язаних з обслуговуванням позик і кредитів і т.д.). Останнім часом Національний Банк України проводить послідовну політику зниження ставки рефінансування, що повинно привести до зниження вартості кредитів, а, отже, до підвищення попиту на кредитні ресурси.

Мета даної роботи: виявити методики та організацію обліку, аналізу та аудиту фінансових витрат підприємства на сучасному етапі господарювання.

Виклад основного матеріалу. В організаційній та управлінській роботі підприємств фінансова діяльність займає особливе місце. Від неї багато в чому залежить своєчасність та повнота фінансового забезпечення виробничо-господарської діяльності та розвитку підприємства, виконання фінансових зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами господарювання.

Бухгалтерський облік, аналіз та аудит : проблеми теорії, методології, організації

З точки зору бухгалтерського обліку діяльність підприємства поділяється на 3 види: операційну, інвестиційну та фінансову [5, с.102].

Фінансова діяльність – діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства.

Отже, до фінансової діяльності можна віднести:

1) отримання чи виплата короткострокових та довгострокових позик підприємством;

2) збільшення та зменшення статутного капіталу підприємства [8, с.226.

В процесі фінансової діяльності виникають витрати.

Витрати – категорія економічна. Проте їх виникнення і розвиток розглядають в історичному аспекті. Витрати виникли із появою товарного виробництва і товарного обігу. Тому розкриття сутності витрат у різні часи пов'язують із типом економіки, економічним устроєм, формою власності на засоби виробництва, функціями торгівлі як галузі економіки, а також становленням і розвитком економічної думки [9, с.103].

Витратами від фінансової діяльності є - видаток грошових коштів внаслідок викупу власних акцій, боргових цінних паперів (облігацій), векселів, повернення раніше отриманих банківських кредитів, сплати дивідендів та внаслідок інших операцій [5, с.302].

Зобов'язання підприємства займають дуже важливе місце в системі управління фінансовою діяльністю підприємства. Це аргументується тим, що приймаючи управлінські рішення щодо тактичних чи стратегічних планів підприємства, керівник в першу чергу робить аналіз чи перевірку фінансової звітності, а особливо зобов'язань підприємства, що дає змогу визначити його фінансову стійкість, незалежність та в кінцевому результаті прибутковість.

Класифікацію фінансових витрат наведено на рис. 1.

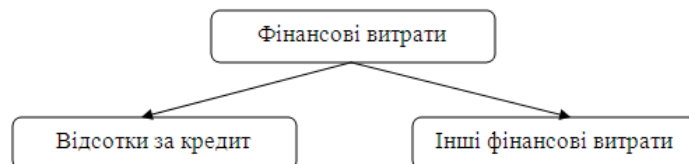

Рис.1. Класифікація фінансових витрат підприємства

Бухгалтерський облік, аналіз та аудит : проблеми теорії, методології, організації

Відсотки за кредит - витрати, пов'язані з нарахуванням та сплатою відсотків, процентів тощо за користування кредитами банків.

Інші фінансові витрати - витрати, пов'язані із залученням позикового капіталу, зокрема витрат, пов'язаних з випуском, утриманням та обігом власних цінних паперів; нарахуванням відсотків за договорами кредитування (крім банківських кредитів), фінансового лізингу тощо.

Наведемо визначення терміна «фінансові витрати» згідно з П(с)БО 31 [3] та МСБО 23 «Витрати на позики» табл. 1.

Таблиця 1

Визначення терміна «фінансові витрати» згідно з П(С)БО 31 та МСБО 23 «Витрати на позики» [3]

П(С)БО 31	МСБО 23
Фінансові витрати - витрати на відсотки та інші витрати підприємства, пов'язані із позиками	Витрати на позики - це витрати на сплату відсотків або інші витрати, пов'язані із запозиченням коштів

Методологічну основу обліку фінансових витрат визначає П(С)БО № 31 «Фінансові витрати» [3], а всі методичні рекомендації щодо практичного відображення в обліку витрат не повинні суперечити нормам цих положень. Виходячи з цього, Методичні рекомендації № 1300 [4] мають рекомендаційний характер і не можуть бути визначальними при визначенні методики та організації бухгалтерського обліку фінансових витрат.

Облік витрат фінансової діяльності підприємства ведеться на рахунку 95 «Фінансові витрати» у відповідності до П(с)БО 31 «Фінансові витрати».

Рахунок 95 «Фінансові витрати» має такі субрахунки:

951 «Відсотки за кредит»;

952 «Інші фінансові витрати» [5, с.41].

За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат, за кредитом - списання на рахунок 79 «Фінансові результати». Узагальнення даних по обліку фінансових витрат здійснюється у журналі № 5. У розділі II Журналу 5 ведеться облік витрат з податку на прибуток, витрат фінансової та інвестиційної діяльності, інших витрат [6, с.203].

Бухгалтерський облік, аналіз та аудит : проблеми теорії, методології, організації

Стосовно аналізу фінансових витрат, то слід зазначити, що способи і прийоми економічного аналізу фінансових витрат можна умовно поділити на дві групи: традиційні та математичні.

Основні традиційні способи і прийоми - використання абсолютних, відносних і середніх величин, застосування порівняння, угруповання, індексного методу, методу ланцюгових підстановок, балансового методу.

Основні економіко-математичні методи в аналізі - це методи елементарної математики, класичні методи математичного аналізу, методи математичної статистики, методи математичного програмування, евристичні методи та ін..

Для аналізу зміни фінансових витрат за певний період широко використовуються ряди динаміки.

Рядом динаміки називають часову послідовність значень економічних показників. Це хронологічні (моментні) або часові (інтервальні) ряди значень показника, які дають змогу аналізувати особливості розвитку того чи того економічного явища. Ряди динаміки можуть бути побудовані за абсолютними, відносними або середніми величинами.

Аналіз динамічних рядів уможливує виявлення низки закономірностей і тенденцій, які виявляються в досліджуваному явищі. За допомогою рядів динаміки можна одержати такі дані:

- інтенсивність зміни досліджуваних показників (зростання, зменшення, стабільність);
- середній рівень показника і середню інтенсивність змін;
- тенденції щодо зміни показників.

Одержані дані дають змогу за необхідності прогнозувати характер зміни фінансових витрат в майбутньому.

В економічному аналізі фінансових витрат велику роль відіграють так звані графічні способи, відмітною рисою яких є їхня наочність, що значно спрощує процес доведення результатів економічного аналізу до широкого кола працівників. Для правильного відображення фінансових витрат необхідно дотримуватись техніки та методики побудови графіків. Велике значення має правильний вибір типу графіка, його масштабів і виконання.

Графіки, які використовуються для аналізу фінансових витрат, можна розділити на дві групи:

- ілюстративні;
- розрахункові (аналітичні).

Ілюстративні графіки використовуються для порівнювання результатів економічного аналізу, які одержують за допомогою інших аналітичних прийомів, а також для ілюстрації найважливіших результатів аналізу в процесі прийняття рішень управлінським персоналом, для унаочнення доповідей і повідомлень на нарадах, засіданнях, зборах.

Важливим етапом вивчення фінансових витрат є їх аудит.

Розробляючи план та програму аудиту, аудитор формує конкретні завдання щодо окремої категорії операцій. Такі завдання щодо фінансових витрат наведені у таблиці 2.

Таблиця 2

Конкретні завдання аудиту фінансових витрат [10, с.254]

Загальні завдання аудиту	Конкретні завдання аудиту
Наявність	Підтвердити здійснення фактів фінансових витрат
Права і зобов'язання	Перевірка документів, які підтверджують формування собівартості продукції (калькуляція) з урахуванням фінансових витрат
Оцінка	Перевірити, чи формування фінансових витрат здійснюється відповідно до П(С)БО 31 «Фінансові витрати»
Факт події	Перевірити чи операції з фінансової діяльності були віднесені до звітного періоду і чи існують первинні документи, які це підтверджують
Повнота обліку	Перевірити, чи всі первинні документи з фінансової діяльності були перенесені у регістри аналітичного і синтетичного обліку (оборотно-сальдова відомість головна книга; книга обліку продажу)
Подання і розкриття інформації у звітності	Перевірити чи належним чином суми по фінансовим витратам були відображені у фінансовій звітності підприємства

Метою аудиту фінансових витрат є:

1. Перевірка наявності і правильності оформлення первинних

Бухгалтерський облік, аналіз та аудит : проблеми теорії, методології, організації

документів, що є підставою для нарахування фінансових витрат в обліку

2. Перевірка правильності віднесення фінансових витрат до складу собівартості продукції (робіт, послуг).

3. Оцінка стану синтетичного та аналітичного обліку фінансових витрат, що включаються до собівартості продукції (робіт, послуг).

4. Перевірка повноти правильності та достовірності відображення операцій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) в обліку та звітності [7, с.102]

Висновки. Визнання фінансових витрат і достовірність їх оцінка – необхідна інформація для відображення її у фінансовій звітності та прийняття управлінських рішень. Під час обліку, аналізу та аудиту фінансових витрат слід керуватися П(с)БО 31 «Фінансові витрати», яке визначає методологічні принципи формування інформації про фінансові витрати.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.1993р.№3125-ХІІ// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

2. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» від 22.06.2000 р. № 1829-III V з змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua>

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Фінансові витрати». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28.04.2006 № 415. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua>

4. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку фінансових витрат від 01.11.2010 р. № 1300 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/treasury/1297-1300.html>

5. Бухгалтерський облік і аудит [Текст] : термінологічний українсько-російсько-англійський словник : навчальний посібник для вищої школи / Ю. А. Верига [та ін.] ; Полтавський ун-т екон. і торг. - К. : Центр учбової літератури, 2013. - 292 с.

Бухгалтерський облік, аналіз та аудит : проблеми теорії, методології, організації

6. Лень В.С. Бухгалтерський облік в Україні. Основи та практика [Текст] : навчальний посібник / В. С. Лень, В. В. Гливенко. - 4-е изд. - Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2012. - 747 с.
7. Мултанівська Т.В. Аудит: навч. посіб. / Т. В. Мултанівська, Т. С. Воїнова, О. О. Вороніна; Харк. нац. екон. ун-т. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2010. – 336 с.
8. Островерха Р.Е. Організація обліку [Текст] : навч. посібник / Р. Е. Островерха ; Державна податкова адміністрація України, Нац. ун-т держ. податкової служби України. - 2-ге вид., перероб. та доп. - К. : Центр учбової літератури, 2012. - 568 с.
9. Садовська І.Б. Бухгалтерський облік [Текст] : навчальний посібник для вищої школи / І. Б. Садовська, Т. В. Божидарнік, К. Є. Нагірська ; Луцьк. нац. техн. ун-т. - К. : Центр учбової літератури, 2013. - 688 с.
10. Янчева Л.М. Аудит: навч. посіб. / Л.М. Янчева, З.О. Макеєва, А.О. Баранова, І.В. Янчева, А.І. Кашперська. – К.: Знання, 2009. – 335 с.